

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

TRẦN BÁ THÀNH

**DẠY HỌC HÁT CA KHÚC CỦA NHẠC SĨ TRẦN TIẾN
CHO GIỌNG NAM CAO, HỆ ĐẠI HỌC SƯ PHẠM ÂM NHẠC
TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA NGHỆ THUẬT QUÂN ĐỘI**

**TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ
LÝ LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC ÂM NHẠC
Khóa 9 (2017 - 2019)**

Hà Nội, 2019

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH TẠI TRƯỜNG ĐẠI
HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: **PGS.TS Phạm Trọng Toàn**

Phản biện 1: PGS.TS Kiều Trung Sơn

Phản biện 2: PGS.TS Nguyễn Đỗ Hiệp

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSPT Nghệ thuật Trung ương

Vào ngày 30 tháng 8 năm 2019

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSPT Nghệ thuật Trung ương

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả trong luận văn là trung thực và chưa có công bố tại bất kỳ công trình nào. Nếu có gì sai với lời cam đoan, tôi xin chịu hoàn toàn trách nhiệm.

Hà nội, ngày tháng năm 2019

Tác giả

Trần Bá Thành

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

CĐSP	Cao đẳng Sư phạm
ĐHSP	Đại học Sư phạm
ĐHSPAN	Đại học Sư phạm Âm nhạc
ĐHVHNT	Đại học Văn hóa – Nghệ thuật
GS	Giáo sư
NSND	Nghệ sĩ nhân dân
Nxb	Nhà xuất bản
NS	Nhạc sĩ
SPAN	Sư phạm Âm nhạc
PGS	Phó Giáo sư
TPHCM	Thành phố Hồ Chí Minh
TS	Tiến sĩ
TK	Thế kỷ
TW	Trung ương
VN	Việt Nam
VHNT	Văn hóa Nghệ thuật
VHTT	Văn hóa Thông tin
VH, TH & DL	Văn hóa, Thể thao và Du lịch

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Gần một thế kỷ hình thành và phát triển, nền âm nhạc mới Việt Nam đã trải qua những bước thăng trầm, biến đổi lớn lao.

Từ khi xuất hiện ca khúc *Cùng nhau đi hồng binh* của Đinh Nhu, đến nay nền âm nhạc mới của nước ta đã có hàng nghìn ca khúc và hàng trăm tác giả sáng tác ca khúc. Không chỉ có ca khúc, nền âm nhạc mới nước ta còn có những tác phẩm mang tính bác học kinh điển phương Tây như giao hưởng, sonate, opera... Các thế hệ sáng tác âm nhạc ở nước ta thường được gọi là nhạc sĩ, nối tiếp nhau góp công sức, trí tuệ, tài năng vào kho tàng âm nhạc Việt Nam những tác phẩm giá trị.

Trong thế hệ các nhạc sĩ trưởng thành thời kỳ kháng chiến chống Mỹ có nhạc sĩ Trần Tiến. Những ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến đa dạng theo các phong cách thính phòng, nhạc nhẹ và phong cách dân gian đương đại, không những được các ca sĩ biểu diễn trong các chương trình nghệ thuật, mà còn là một phần trong nội dung chương trình dạy học môn thanh nhạc tại các cơ sở đào tạo ca sĩ, đào tạo giáo viên âm nhạc trên toàn quốc, trong đó có Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội.

Là một giảng viên giảng dạy thanh nhạc của Khoa Sư phạm Nhạc - Họa, Trường Đại học Văn hóa – Nghệ thuật Quân đội, tôi thấy chương trình môn thanh nhạc hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc hiện nay có nhiều ca khúc của các tác giả Việt Nam, trong đó có một số ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến. Khi dạy học hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao, có những ưu điểm, đồng thời còn có những hạn chế. Nhằm góp phần nâng cao chất lượng dạy học hát cho sinh viên giọng nam cao, hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc của Nhà trường, tôi nghiên cứu phát huy những ưu điểm, khắc phục những hạn

ché qua việc đề xuất đổi mới nội dung chương trình và phương pháp dạy hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao.

Với lý do nêu trên, tôi chọn đề tài *Dạy học hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao, hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc, Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội*, cho luận văn thạc sĩ ngành Lý luận và phương pháp dạy học Âm nhạc.

2. Lịch sử nghiên cứu

Có một số sách liên quan đến nghiên cứu luận văn như:

- *Phương pháp học hát (1982)*, tác giả Trung Kiên, Nxb Văn hóa.
- *Sách học thanh nhạc (1982)*, tác giả Mai Khanh, tài liệu của Vụ Đào tạo, Bộ VH, TT & DL).

- Nguyễn Trung Kiên (2001), *Phương pháp sư phạm thanh nhạc*, Nxb Văn hóa Dân Tộc.

- Hồ Mộ La (2005), *Lịch sử thanh nhạc phương Tây*, Nxb Từ điển Bách khoa...

Có một số luận văn thạc sĩ ngành Lý luận và phương pháp dạy học âm nhạc đề cập đến dạy học thanh nhạc liên quan đến nghiên cứu luận văn như:

- *Aria trong dạy học thanh nhạc tại trường ĐHSP Nghệ thuật TW (2013)*, của Đào Khánh Chi.

- *Một số giải pháp xử lý ngữ âm tiếng Việt trong ca khúc Việt Nam tại Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật TW (2015)*, của Hoàng Quốc Tuấn.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu đề xuất đổi mới nội dung chương trình môn thanh nhạc và biện pháp dạy hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao, góp phần nâng cao chất lượng dạy học thanh nhạc.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Tìm hiểu cơ sở lý luận của đề tài, nội dung chương trình môn thanh nhạc hệ ĐHSPAN.

- Tìm hiểu tiểu sử và những vấn đề chung trong phong cách sáng tác ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến, qua một số đặc điểm âm nhạc và lời ca

- Thực trạng dạy học hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao, hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc.

- Đề xuất đổi mới nội dung chương trình môn thanh nhạc và biện pháp dạy học hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao, hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc.

4. Đối tượng nghiên cứu

Chương trình môn thanh nhạc và biện pháp dạy học hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao, hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc.

5. Phạm vi nghiên cứu, thời gian nghiên cứu

5.1. Phạm vi nghiên cứu

- Chương trình môn thanh nhạc hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc của Khoa Sư phạm Nhạc – Họa.

- Dạy học thanh nhạc cho giọng nam cao, hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc.

- Một số ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến sáng tác theo phong cách thính phòng, phong cách dân gian đương đại và phong cách nhạc nhẹ.

5.2. Thời gian nghiên cứu

Thời gian nghiên cứu luận văn từ năm học 2017 - 2018 đến hết năm học 2018 - 2019.

6. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện luận văn, học viên sử dụng các phương pháp nghiên cứu chính:

- Phương pháp nghiên cứu tài liệu.
- Phương pháp nghiên cứu khảo sát thực tế.
- Phương pháp phân tích, tổng hợp.
- Phương pháp thực nghiệm sư phạm.

6. Những đóng góp của luận văn

- Những đề xuất về việc đổi mới nội dung chương trình môn thanh nhạc và biện pháp dạy học hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao sẽ góp phần nâng cao chất lượng dạy học hát cho sinh viên giọng nam cao, hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc, Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội.

- Kết quả nghiên cứu của luận văn có thể dùng làm tài liệu tham khảo cho việc giảng dạy của giảng viên và học tập của sinh viên hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc, Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội.

7. Bố cục của luận văn

- Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, luận văn gồm 2 chương:

Chương 1: Cơ sở lý luận và thực tiễn

Chương 2: Biện pháp dạy học hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến.

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN

1.1. Một số khái niệm, thuật ngữ sử dụng trong luận văn

1.1.1. Ca khúc

- Ca khúc Việt Nam là thể loại âm nhạc có lời, được sáng tác theo phương pháp phương Tây, thường có cấu trúc ngắn, gọn, mạch lạc.

1.1.2. Ca khúc theo phong cách thính phòng phương Tây

- Ca khúc theo phong cách thính phòng là ca khúc được sáng tác trên cơ sở của nhạc hát thính phòng phương Tây, thường có cấu trúc cân phương, mạch lạc, hòa thanh dựa trên cơ sở của hòa thanh cổ điển phương Tây.

1.1.3. Ca khúc nhạc nhẹ Việt Nam

- Ca khúc nhạc nhẹ Việt Nam là thể loại âm nhạc có lời, thường có cấu trúc hình thức ngắn, gọn được biểu diễn theo các tiết điệu khiêu vũ và các nhóm tiết điệu phương Tây như Disco, Chachacha, Tango hay Slow, Valse, Blues...

1.1.4. Ca khúc dân gian đương đại Việt Nam

- Ca khúc dân gian đương đại Việt Nam là thể loại âm nhạc có lời, giai điệu mang chất liệu âm nhạc dân gian, thường có cấu trúc ngắn, gọn, mạch lạc, được sáng tác trong thời gian từ đầu thế kỷ XXI đến nay.

1.1.5. Dạy học. Dạy học hát ca khúc

- Dạy học là quá trình truyền thụ kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo của người dạy (thầy) cho người học (trò) để đạt được mục đích đề ra.

- Dạy học hát ca khúc là quá trình truyền thụ kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo của người dạy (thầy) cho người học (trò) để thể hiện được sâu sắc nội dung tư tưởng, tình cảm của ca khúc.

1.1.6. Phương pháp dạy học. Phương pháp dạy học hát ca khúc

- Phương pháp dạy học là tổ hợp các cách thức hoạt động của thầy và trò, được tiến hành trong quá trình dạy học, nhằm trang bị những kiến thức và rèn luyện các kỹ năng, kỹ xảo từ người dạy đến người học để đạt được mục tiêu đề ra.

- Phương pháp dạy học hát ca khúc là tổ hợp các cách thức hoạt động của thầy và trò, được tiến hành trong quá trình dạy học, nhằm trang bị những kiến thức và rèn luyện các kỹ năng, kỹ xảo từ người dạy đến người học để thể hiện được nội dung tư tưởng, tình cảm của ca khúc.

1.1.7. Bel canto và kỹ thuật cơ bản của Bel canto

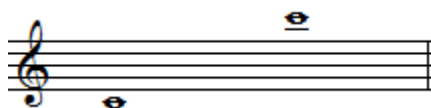
- Bel canto là tiếng Ý, dịch ra tiếng Việt nghĩa là “hát đẹp”.

- Hát liền giọng (cantilena/ Legato).
- Hát âm nảy (staccato).
- Hát rung láy (Trillo/Trill).
- Hát thêm nốt (Interpolated note).
- Hát lướt nhanh (passage).
- Hát sắc thái to, nhỏ

1.1.8. *Vài đặc điểm của giọng nam cao*

- Giọng nam cao (tenore) có âm thanh vang sáng, bay bổng, trữ tình. Có hai loại giọng nam cao, đó là giọng nam cao trữ tình (lyric tenor) và nam cao kịch tính (dramatic tenor).

- Âm vực của giọng nam cao trong nghệ thuật opera là từ nốt đô quãng tám thứ nhất đến nốt đô quãng tám 3 (c1 - c3)

Giọng nam cao có sự chuyển giọng ở nốt pha quãng tám 2 và nốt son quãng tám 2 (f2-g2).

1.2. **Vài nét về tiểu sử và ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến**

1.2.1. **Tiểu sử nhạc sĩ Trần Tiến**

- Nhạc sĩ Trần Tiến sinh ngày 16 tháng 5 năm 1947, ở Hà Nội. Trước đây là ca sĩ đơn ca nam của Đoàn Ca múa Hà Nội. Trong kháng chiến chống Mỹ biểu diễn vùng tuyến lửa Quảng Bình, Vĩnh Linh.

- Năm 1971, ông học hệ Đại học sáng tác âm nhạc tại Nhạc Viện Hà Nội (nay là Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam).

- Trần Tiến có thời gian công tác tại Đài phát thanh Truyền hình Hà Nội và Sở Văn hóa – Thông tin thành phố Hồ Chí Minh (nay là Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch thành phố Hồ Chí Minh). Hiện nay ông đang cùng gia đình sinh sống tại thành phố Hồ Chí Minh.

- Nhạc sĩ Trần Tiến đã sáng tác hàng trăm ca khúc, trong đó có nhiều ca khúc được giải thưởng về âm nhạc.

1.2.2. Vài nét về đặc điểm ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến

- Nội dung lời ca trong ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến đề cập đến nhiều vấn đề như ca ngợi quê hương, đất nước, ca ngợi cuộc kháng chiến chống giặc ngoại xâm của nhân dân ta...

- Âm nhạc trong ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến khá đa dạng về cấu trúc, về lối tiến hành phát triển giai điệu, về hòa thanh...

1.3. Vai trò, ý nghĩa của ca khúc Việt Nam và ca khúc của Trần Tiến trong đào tạo giáo viên âm nhạc

- Những ca khúc cách mạng của hai thời kỳ kháng chiến chống Thực dân Pháp và chống Đế quốc Mỹ động viên tinh thần quân dân ta rất lớn lao, góp phần vào chiến thắng lập lại hòa bình ở miền Bắc năm 1954 và thống nhất đất nước năm 1975.

- Ca khúc cũng góp phần vào công cuộc xây dựng CNXH trên đất nước ta.

- Đối với sự nghiệp giáo dục học đường, ca khúc có vai trò, ý nghĩa to lớn vào giáo dục đạo đức truyền thống tôn sư trọng đạo, giáo dục tình yêu quê hương đất nước, tình bạn, tình thầy trò...

1.4. Thực trạng dạy học hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao, hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc

1.4.1. Khái quát về Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội và Khoa Sư phạm Nhạc - Họa

- Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội có lịch sử hơn 60 năm xây dựng và phát triển.

- Đảng, Nhà nước và quân đội đã tặng thưởng cho Nhà trường nhiều phần thưởng cao quý như: Huân chương Quân công hạng Nhì; Huân chương lao động hạng Ba; Huân chương Chiến công hạng Nhất...

- Nhiều nghệ sĩ nhân dân, nghệ sĩ ưu tú, nhạc sĩ, diễn viên, cán bộ quản lý các cấp đã trưởng thành từ mái Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội.

- Tiền thân của Khoa Sư phạm Nhạc - Họa là Khoa Đào tạo Dân sự.

Hiện nay tổng số cán bộ, giảng viên trong Khoa có 10 người, giảng viên âm nhạc có 5 người, trong đó giảng viên thanh nhạc có 04 người

- Khả năng thanh nhạc của sinh viên ngành ĐHSPAN của Khoa Sư phạm Nhạc – Họa, Trường Đại học Văn hóa – Nghệ thuật Quân đội không đồng đều.

1.4.2. Về chương trình, giáo trình, tài liệu trong dạy học thanh nhạc

- Trên cơ sở khung chương trình ĐHSP AN của Bộ Giáo dục & Đào tạo ban hành. Khoa Sư phạm Nhạc - Họa, Trường ĐHVHNT Quân đội xây dựng chương trình chi tiết môn thanh nhạc.

- Hiện tại Khoa Sư phạm Nhạc – Họa chưa biên soạn được giáo trình riêng cho đối tượng sinh viên hệ ĐHSP.

1.4.3. Thực trạng dạy hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến

- Dạy hát cho giọng nam cao là bộ phận của dạy thanh nhạc, lý thuyết thanh nhạc cần thiết phải trang bị cho SV.

- Có giảng viên xen kẽ vừa dạy lý thuyết vừa dạy thực hành trong 01 tiết.

- Có giảng viên tổ chức cho sinh viên học lý thuyết theo tiết riêng.

- Các bước tiến hành dạy thực hành về cơ bản là phù hợp. Nhưng cần đổi mới các phương pháp dạy.

- Về mẫu luyện thanh đối với giọng nam cao chưa phù hợp.
- Chưa cụ thể hóa các vấn đề trong dạy hát các phong cách âm nhạc như: thính phòng, nhạc nhẹ, dân gian đương đại.

Chương 2. BIỆN PHÁP DẠY HỌC HÁT CA KHÚC CỦA NHẠC SĨ TRẦN TIẾN CHO GIỌNG NAM CAO

2.1. Đổi mới chương trình môn thanh nhạc hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc ở Khoa Sư phạm Nhạc – Họa

2.1.1. Điều chỉnh, bổ sung nội dung chương trình lý thuyết thanh nhạc

- Lý thuyết cần được sắp xếp từ khái niệm đến những đặc điểm chi tiết của môn học phù hợp thực tiễn một cách logic, phải là sự nối tiếp liền mạch: từ giới thiệu cấu tạo hoạt động của cơ quan phát âm đến tư thế luyện thanh và ca hát đến hơi thở...

2.1.2. Điều chỉnh, bổ sung nội dung chương trình thực hành thanh nhạc

- Năm học thứ nhất luyện thanh mẫu âm có nguyên âm A trước. Mẫu luyện thanh đối với giọng nam cao cần bắt đầu từ các nốt g1; a1.

- Cách dạy hát pha giữa giọng ngực và giọng đầu đối với giọng nam cao... Hoặc là bổ sung vấn đề về kỹ thuật hát ca khúc theo phong cách dân gian đương đại và hát ca khúc theo phong cách nhạc nhẹ...

2.1.3. Đổi mới hình thức tổ chức lớp học và phương pháp dạy lý thuyết thanh nhạc

- Tổ chức dạy học theo nhóm, phát huy tính tích cực.

- Áp dụng phương pháp dạy học nêu vấn đề, sử dụng công nghệ thông tin trong dạy học...

2.2. Đổi mới phương pháp dạy học hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiên cho giọng nam cao.

2.2.1. Phương pháp luyện tập kỹ thuật hơi thở

- Cách lấy hơi, giữ hơi, nhả hơi.
- Sử dụng các kiểu hơi thở khi thể hiện ca khúc theo cách phong cách khác nhau.

2.2.2. Đổi mới các bước trong dạy thực hành

- Luyện hơi thở.
- Luyện thanh; phân tích tác phẩm; hát mẫu...

2.3. Dạy học hát một số ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiên cho giọng nam cao

2.3.1. Dạy học hát ca khúc theo phong cách thính phòng của nhạc sĩ Trần Tiên cho giọng nam cao

- Âm vực ca khúc từ nốt si ở quãng tám nhỏ (h) đến nốt son quãng tám 2 (g2).

- Nội dung ca ngợi quê hương, đất nước, ca ngợi chân dung điển hình.
- Cấu trúc mạch lạc, cân phương.
- Giai điệu, hòa thanh mang tính cổ điển.

Hai ca khúc được lựa chọn dạy hát là *Giai điệu tổ quốc* và *Vết chân tròn trên cát*.

- Về hơi thở kết hợp giữa ngực dưới và bụng.
- Khẩu hình luôn phải mở rộng, cằm dưới luôn thả lỏng, mềm mại. Khi hát các nốt cao, hàm ếch mềm cần nhắc cao, vòm họng rộng, thoáng âm thanh bay lên tập trung một điểm trên đỉnh đầu.

- Phát âm, nhà chữ thực hiện nguyên tắc mở âm thanh: những từ ngữ có tận cùng bằng nguyên âm như a (ta), i (đi), ê (lê)... hay tận cùng bằng phụ âm như ng hay h, n, c... đều phải mở khẩu hình.

2.3.2. *Dạy học hát một số ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao theo phong cách dân gian đương đại*

- Lựa chọn những ca khúc mang âm điệu và mang tính khái quát về một vùng miền, ca ngợi phong cảnh quê hương hay một vấn đề có tính nhân văn như *Sao em nữ tội lấy chồng* và *Giấc mơ Chapi*.

- Về luyện hơi thở, chủ yếu là kiểu thở kết hợp giữa ngực dưới và bụng.
- Về luyện thanh, chủ yếu luyện thanh các mẫu legato và non legato
- Về phân tích tác phẩm.

- Phát âm, nhà chữ tiếng Việt rõ chữ, rõ lời khẩu hình khi hát không mở dọc, không mở ngang mà ở khoảng trung gian của hai lối mở khẩu hình này. Khi hát các từ ngữ có nguyên âm hay phụ âm tận cùng đều phải đóng khẩu hình sau khi ngân 2/3 trường độ nốt nhạc.

2.3.3. *Dạy học hát một số ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến cho giọng nam cao theo phong cách nhạc nhẹ*

- Âm vực ca khúc từ h - a2.
- Nội dung đa dạng, phản ánh nhiều chiều của đời sống xã hội, tâm tư, tình cảm cá nhân nhưng mang tính nhân văn.

Hai ca khúc chúng tôi lựa chọn dạy hát theo phong cách nhạc nhẹ là *Mùa xuân gọi* và *Tạm biệt chim én*.

- Về luyện hơi thở.

Luyện hơi thở cho SV chủ yếu là kiểu thở ngực, lấy hơi nhanh.

- Về luyện thanh.

Các mẫu âm luyện thanh non legato và staccato nhiều hơn legato như:

Mẫu 1.

Mẫu 2.

Mẫu 3.

- Về phân tích tác phẩm.

Chúng tôi lựa chọn bài *Tạm biệt chim én*, để dạy hát.

GV cùng SV trao đổi về nội dung lời ca bài *Tạm biệt chim én*. Sau khi trao đổi cùng SV về nội dung lời ca, GV và SV cùng phân tích về cấu trúc và giai điệu bài *Tạm biệt chim én* như: bài hát viết ở giọng son thứ (gmoll); cấu trúc bài gồm 2 đoạn (a b); đoạn 1 từ đầu đến nhịp 10, kết nửa ở nốt rê (d2) âm bậc 5 của chủ âm (âm át); đoạn 2 từ nhịp 11 đến nhịp 16, rồi được nhắc lại 2 lần nữa, nhưng bỏ cọc 1 (từ nhịp 14 -15) vào cọc 2 (cũng có số lượng 2 nhịp), kết trọn ở nốt son chủ âm (g1). Giai điệu bài *Tạm biệt chim én* nhẹ nhàng, tha thiết, đợi chờ như nội dung lời ca.

- Phát âm nhả chữ GV hướng dẫn SV chú ý những vấn đề:

1. Khẩu hình không mở dọc như hát ca khúc thánh phòng, không mở ngang hoàn toàn nhưng gần với mở ngang, cằm dưới luôn luôn thả lỏng, mềm mại.

2. Khi phát âm, nhả chữ, môi như hơi cười. Âm thanh không sử dụng cộng minh như hát thánh phòng, mà để vang tự nhiên.

Tất cả những từ có phụ âm tận cùng, có trường độ nốt nhạc ngắn hay dài đều phải đóng tiếng. Tuy nhiên, để âm thanh vẫn âm vang theo trường độ nốt nhạc, những từ ngữ này sau khi đóng tiếng sẽ chuyển sang ngân âm ngầm.

Phát âm, nhả chữ trong hát nhạc nhẹ gắn với tiếng nói tự nhiên. Khi ngân rung các nguyên âm, sử dụng hơi thở ngực đẩy luồng hơi qua thanh đới, qua vòm họng tạo thành những làn sóng âm thanh gập ghềnh, gồ ghề...

3.3. Thực nghiệm sư phạm

3.3.1. Mục đích thực nghiệm

Xem xét tính khả thi và hiệu quả của việc đề xuất.

3.3.2. Đối tượng thực nghiệm

- Sinh viên Phạm Quang Đăng - SPAN K8, năm thứ 3, niên khóa 2017 - 2021, hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc.
- Giảng viên: Trần Bá Thành thực hiện.

3.3.3. Thời gian, địa điểm tổ chức thực nghiệm

- Từ 15/03/2019 đến 15/04/2019.
- Địa điểm: Phòng học 2404 - Giảng đường nhà N2, Khoa Sư phạm Nhạc - Họa, Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội.

3.3.4. Nội dung thực nghiệm

Áp dụng các bước tiến hành và phương pháp dạy học mà luận văn đã nêu ở mục 2.2.2. *Đổi mới các bước trong dạy thực hành*, với 01 tiết dạy hát trong thời gian 45 phút, cho 01 SV giọng nam cao hát theo phong cách thánh phòng.

3.3.5. Quy trình tiến hành thực nghiệm

- Bước 1. Luyện hơi thở.
- Bước 2. Luyện thanh.
- Bước 3. Phân tích tác phẩm
- Bước 4. Hát mẫu
- Bước 5. Thực hành dạy hát.
- Bước 6. Hát toàn bài

Bước 7. Đánh giá tiết học.

3.3.6. Kết quả thực nghiệm

Căn cứ qua phiếu điều tra cho biết, bước đầu đổi mới tiến trình và phương pháp dạy học hát có kết quả tốt hơn phương pháp dạy học truyền thống.

KẾT LUẬN

Ca hát là nghệ thuật được con người sáng tạo từ thời cổ đại. Trong quá trình tồn tại, phát triển con người đã đúc kết kinh nghiệm, biến đổi nghệ thuật ca hát lên một đỉnh cao để phục vụ cho nhu cầu thưởng thức, nhu cầu thẩm mỹ, đó là sự hình thành nghệ thuật thanh nhạc. Nghệ thuật thanh nhạc phương Tây có từ thời trung cổ, phát triển rực rỡ từ thế kỷ XVII - XIX. Nghệ thuật thanh nhạc Việt Nam chính thức có từ năm 1956. Hơn 60 năm qua nghệ thuật thanh nhạc Việt Nam có những bước phát triển mạnh mẽ. Sở dĩ có bước phát triển mạnh mẽ này, phần quan trọng nhất là do công tác đào tạo thanh nhạc. Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam là lá cờ đầu của đào tạo thanh nhạc ở nước ta. Sau Học Viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam có một số cơ sở đào tạo thanh nhạc như Nhạc viện thành phố Hồ Chí Minh, Học viện Âm nhạc Huế, Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội, Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật TW... Trong đào tạo thanh nhạc ở các cơ sở đào tạo thanh nhạc này có đào tạo giọng nam cao (tenor). Trong nghệ thuật opera, giọng nam cao (tenor) là loại giọng được yêu thích nhất bởi chất giọng trong sáng, linh hoạt, cao vút. Song song với đào tạo thanh nhạc, Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam, Nhạc viện thành phố Hồ Chí Minh, Học viện Âm nhạc Huế, Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội, Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật TW... đều đào tạo ngành Sư phạm Âm nhạc. Trong đào tạo ngành Sư phạm Âm nhạc ở các cơ sở đào tạo đều có dạy học thanh nhạc, trong dạy học thanh nhạc đều có dạy học cho giọng nam cao (tenor). Ca khúc ở phương

Tây được sáng tạo từ thế kỷ IV. Thời kỳ đầu tiên, ca khúc phương Tây là những bài hát ca ngợi Chúa. Trải qua hàng nghìn năm, ca khúc phương Tây có rất nhiều thể loại.

Ca khúc xuất hiện ở nước ta từ phong trào Tân nhạc. “Khoảng những năm 30, thế kỷ XX, một dạng tác phẩm của âm nhạc mới là ca khúc ra đời với các khuynh hướng khác nhau”[35, tr.12].

Từ Đinh Nhu người được coi là tác giả sáng tác ca khúc đầu tiên và qua các thế hệ nhạc sĩ như [Văn Chung](#), [Lê Yên](#), [Doãn Mẫn](#), [Đặng Thế Phong](#), Nguyễn Xuân Khoát, [Nguyễn Văn Thương](#), [Nguyễn Văn Tuyên](#), [Thảm Oánh](#), [Hoàng Quý](#), [Lưu Hữu Phước](#)... đến nay, nhiều thế hệ nhạc sĩ sáng tác ca khúc nước ta đã trưởng thành về nhiều mặt.

Trong thế hệ các nhạc sĩ trưởng thành thời kỳ chống Mỹ có nhạc sĩ Trần Tiến. Ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến có phong cách riêng, không những được các ca sĩ biểu diễn trong các chương trình nghệ thuật, mà còn là một phần trong nội dung chương trình đào tạo thanh nhạc, đào tạo giáo viên âm nhạc tại các trường đào tạo âm nhạc chuyên nghiệp và đào tạo giáo viên âm nhạc trên toàn quốc, trong đó có Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội.

Là một giảng viên đang giảng dạy thanh nhạc tại Khoa Sư phạm Nhạc - Họa, Trường ĐHVHNT Quân đội, với mục đích qua việc nghiên cứu các biện pháp dạy học ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến, nhằm góp phần nâng cao chất lượng dạy học môn thanh nhạc cho sinh viên giọng nam cao hệ ĐHSP Âm nhạc của Khoa.

Giọng nam cao của SV hệ ĐHSPAN của Khoa Sư phạm Nhạc - Họa, có chung những thành tố cơ bản của giọng nam cao, tìm hiểu nghiên cứu các biện pháp để dạy học ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến, cho giọng nam cao để nâng cao chất lượng dạy học thanh nhạc phải trên cơ sở thực trạng. Nêu rõ những ưu điểm, khắc phục những hạn chế từ nội dung chương trình đến

phương pháp giảng dạy môn học này. Từ đó đề xuất các biện pháp dạy học hát ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến là nội dung nghiên cứu của luận văn.

Trong quá trình tìm hiểu, nghiên cứu luận văn đã nêu ra những đề xuất về việc điều chỉnh, sắp xếp, bổ sung lại nội dung, thứ tự bài học chương trình môn thanh nhạc hệ ĐHSPAN của Khoa Sư phạm Nhạc - Họa. Đồng thời luận văn nêu rõ các biện pháp về tổ chức hình thức lớp học và phương pháp dạy học ca khúc của nhạc sĩ Trần Tiến qua ba phong cách: thính phòng, dân gian đương đại và nhạc nhẹ. Những đề xuất trong nghiên cứu của HV được thể hiện qua thực nghiệm sư phạm. Bước đầu kết quả thực nghiệm sư phạm khả quan. Sinh viên rất phấn khởi với cách học thanh nhạc theo sự đổi mới. Tuy có những kết quả bước đầu khả quan, nhưng trong quá trình dạy học, tôi sẽ tiếp tục nghiên cứu để nội dung phù hợp với thực tiễn, góp phần nâng cao chất lượng dạy học hát cho SV giọng nam cao của hệ ĐHSPAN, Khoa Sư phạm Nhạc - Họa, Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Quân đội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Dương Viết Á (1994), *Theo dòng âm thanh cái đẹp sai cánh*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
2. Dương Viết Á (2000), *Ca từ trong Âm nhạc Việt Nam*, Viện Âm nhạc, Hà Nội.
3. Nguyễn Trọng Ánh (2000), *Âm nhạc quan họ*, Viện Âm nhạc, Hà Nội.
4. Lê Khánh Bằng (1993), *Tổ chức quá trình dạy học Đại học* (Tài liệu dùng cho các lớp cao học và bồi dưỡng sau đại học), Viện nghiên cứu Đại học và GDCN.
5. Hồ Ngọc Đại trong (1983), *Tâm lý học dạy học*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
6. Nguyễn Văn Cường (2012), *Lý luận dạy học hiện đại*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
7. Đào Khánh Chi (2013), *Aria trong dạy học thanh nhạc tại trường ĐHSP*

- Nghệ thuật TW*, Luận văn thạc sĩ Lý luận và Phương pháp dạy học Âm nhạc, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW.
8. Phạm Lê Hòa (2004), *Những âm điệu cuộc sống*, Nxb Âm nhạc, TP Hồ Chí Minh.
  9. Phạm Lê Hòa (2013), *Phân tích tác phẩm âm nhạc*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
  10. Nguyễn Đăng Hòe (1982), *Ca hát và biểu diễn*, Nxb Văn hóa. Hà Nội.
  11. Đặng Vũ Hoạt (chủ biên), Hà Thị Đức (2008), *Lý luận dạy học Đại học*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
  12. Nguyễn Văn Hộ, Hà Thị Đức (2011), *Giáo trình Giáo dục học đại cương*, Trường Đại học Thái Nguyên.
  13. Hội đồng Quốc gia chỉ đạo biên soạn Từ điển Bách khoa Việt Nam (2003), *Từ điển Bách khoa Việt Nam*, Nxb Từ điển Bách khoa, Hà Nội.
  14. Hội Nhạc sĩ Việt Nam (1997), *Nhạc sĩ Việt Nam hiện đại*, Hội Nhạc sĩ Việt Nam, Hà Nội.
  15. Phạm Tú Hương, Vũ Nhật Thăng (1993), *Sách giáo khoa hòa thanh*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
  16. Mai Khanh (1982), *Sách học Thanh nhạc*, Vụ Đào tạo - Bộ Văn hóa.
  17. Phạm Minh Khang (2000), *Hòa thanh*, Nhạc viện Hà Nội., Hà Nội.
  18. Trần Kiều chủ biên (1998), *Đổi mới phương pháp dạy học ở Trường Trung học cơ sở*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
  19. Hoàng Kiều (2001), *Thanh điệu tiếng Việt và âm nhạc cổ truyền*, Viện Âm nhạc, Hà Nội.
  20. Nguyễn Thụy Kha (2002), *Hát mãi khúc quân hành*, Nxb Thanh niên, Hà Nội.
  21. Nguyễn Thụy Kha (2005), *Lá đỏ*, Nxb Hà Nội, Hà Nội.
  22. Nguyễn Trung Kiên (1982), *Phương pháp học hát*, Nxb Văn hóa, Hà Nội.

23. Nguyễn Trung Kiên (2001), *Phương pháp sư phạm thanh nhạc*, Viện Âm nhạc, Hà Nội.
24. Hồ Mộ La (2005), *Lịch sử nghệ thuật Thanh nhạc phương Tây*, Nxb Từ điển bách khoa, Hà Nội.
25. Hồ Mộ La (2008), *Phương pháp dạy thanh nhạc*, Nxb Từ điển bách khoa, Hà Nội.
26. Trần Ngọc Lan (2011), *Phương pháp hát tốt tiếng Việt trong nghệ thuật ca hát*, Nxb Giáo dục Việt Nam.
27. Vũ Tự Lân phiên dịch (1985), *Lý thuyết âm nhạc cơ bản*, Nxb Văn hóa. Hà Nội.
28. Nguyễn Thụy Loan (1993), *Lược sử âm nhạc Việt Nam*, Nhạc viện Hà Nội - Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
29. Nguyễn Thụy Loan (2001), *Thưởng thức về âm nhạc cổ truyền Việt Nam và lịch sử âm nhạc*, Nxb Giáo dục. Hà Nội.
30. Nhà xuất bản Âm nhạc (1995), *Tuyển chọn ca khúc Trần Tiến*, Nxb Âm nhạc – Hội nhạc sĩ Việt Nam. Hà Nội.
31. Nhiều tác giả (1975), *Tiếng hát Việt Nam*, tập I, Nxb Văn hóa, Hà Nội.
32. Nhiều tác giả (1977), *Tiếng hát Việt Nam*, tập II, Nxb Văn hóa, Hà Nội.
33. Nhiều tác giả (2005), *Đường tôi đi dài theo đất nước*, Nxb Thanh niên, Hà Nội.
34. Tú Ngọc (1994), *Dân ca người Việt*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
35. Tú Ngọc, Nguyễn Thị Nhung, Vũ Tự Lân, Nguyễn Ngọc Oánh, Thái Phiên (2000), *Âm nhạc mới Việt Nam - Tiến trình và thành tựu*, Nxb Viện Âm nhạc, Hà Nội.
36. Nguyễn Thị Nhung (1988), *Hình thức âm nhạc*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
37. Nguyễn Thị Nhung (1996), *Thể loại âm nhạc*, Nxb Âm nhạc, Nhạc viện Hà Nội.
38. Nguyễn Đăng Nghị (2011), *Bay lên từ truyền thống*, Nxb Văn hóa –

Thông tin – Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật.

39. Hà Thế Ngữ, Đặng Vũ Hoạt (1988), *Giáo dục học*, Nxb Sự Thật, Hà Nội.
40. Nguyễn Thị Tố Mai (2011), *Giáo trình Lịch sử âm nhạc thế giới*, sách lưu hành nội bộ.
41. Phạm Phúc Minh (1994), *Tìm hiểu dân ca Việt Nam*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
42. Lưu Xuân Mới (2003), *Phương pháp luận nghiên cứu khoa học*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
43. Hoàng Phê, chủ biên (1998), *Từ điển Tiếng Việt*, Nxb Đà Nẵng.
44. Vũ Nhật Thăng (1998), *Thang âm nhạc cải lương – tài tử*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
45. Phạm Trọng Toàn (2010), "Đổi mới giảng dạy thanh nhạc trong đào tạo giáo viên âm nhạc cho trường phổ thông", *Tạp chí Giáo dục Nghệ thuật*, ĐHSP Nghệ thuật TW.
46. Lê Anh Tuấn (2010), *Phương pháp dạy học Âm nhạc ở Tiểu học và Trung học cơ sở*, Nxb Đại học Sư phạm Hà Nội.
47. Hoàng Quốc Tuấn (2015), *Một số giải pháp xử lý ngữ âm tiếng Việt trong ca khúc Việt Nam tại Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật TW*, Luận văn thạc sĩ Lý luận và phương pháp dạy học, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW.
48. Trường Đại học Văn hóa nghệ thuật Quân đội (2009), *60 năm xây dựng và phát triển*, Nxb Quân đội nhân dân. Hà Nội.
49. Nguyễn Viêm (1995), *Truyền thống âm nhạc Việt Nam*, Viện Âm nhạc, Hà Nội.
50. Thế Vinh, Nguyễn Thị Nhung (1985), *Lịch sử âm nhạc thế giới T2*, Nhạc viện Hà Nội.
51. Phạm Việt Vượng (2005) *Lý luận giáo dục*, Nxb Đại học Sư phạm.

52. Phạm Viết Vượng (2007), *Giáo dục học* (in lần 2), Nxb Đại học quốc gia Hà Nội.
53. Phạm Viết Vượng (1999), *Phương pháp nghiên cứu khoa học giáo dục*, Nxb Giáo dục. Hà Nội.
54. Nguyễn Xinh (1983), *Lịch sử âm nhạc thế giới tập I*, Nhạc viện Hà Nội.